

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/334573868>

Sınıf Dışı Eğitim Etkinliklerine Yönelik Öğrenci Görüşleri / Views of Students on Outdoor Education

Article · July 2019

DOI: 10.29228/TurkishStudies.22855

CITATIONS

0

READS

158

2 authors:

Görkem Avcı

Dokuz Eylul University

9 PUBLICATIONS 8 CITATIONS

SEE PROFILE

Nevzat Gümüş

Dokuz Eylul University

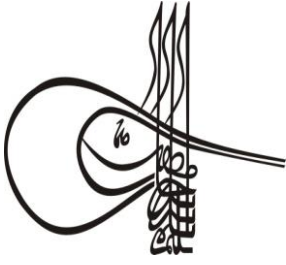
52 PUBLICATIONS 57 CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

attitudes of geography students towards statistical course [View project](#)

Turkish Studies Educational Sciences

Volume 14 Issue 3, 2019, p. 351-377

DOI: 10.29228/TurkishStudies.22855

ISSN: 2667-5609

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 13.03.2019

✓ Accepted/Kabul: 10.06.2019

✍ Report Dates/Rapor Tarihleri: Referee 1 (27.03.2019)-Referee 2 (30.03.2019)- Referee 3 (28.03.2019)

This article was checked by iThenticate.

SINIF DIŞI EĞİTİM ETKİNLİKLERİNE YÖNELİK ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ*

Görkem AVCI** - Nevzat GÜMÜŞ***

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, ilkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitime dayalı gerçekleştirilen etkinliklere yönelik öğrenci görüşlerini incelemektir. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında İzmir’de orta sosyo-ekonomik düzeyde bir ilkokulun 4. sınıfında öğrenim gören 33 öğrenci oluşturmaktadır. Altı haftalık süre boyunca, 4. sınıf sosyal bilgiler dersi “insanlar, yerler ve çevreler” öğrenme alanı konuları araştırmacı tarafından hazırlanan sınıf dışı eğitim etkinlik ve uygulamalarıyla yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından toplanmış ve araştırma verileri içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, öğrenciler sınıf dışı eğitim etkinliklerinin görerek, dokunarak, hissederek kalıcı öğrenmeler sağladığını, etkinliklere eğlenerek ve aktif katıldıklarını, yaparak yaşayarak öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler etkinliklerin; eğlenme, sevinme, heyecan, mutluluk gibi duyguları yaşamalarına fırsat sağlaması ile olumlu yönde etkilendiklerini, farklı ortamlarda değişik ve ilginç deneyimlere fırsat sağlaması ile de derse ilgi ve merak düzeylerinin arttığını vurgulamışlardır. Ayrıca öğrenciler etkinlikler boyunca yaparak yaşayarak öğrendikleri için kalıcı bilgiler edindiklerini ve öğrenmelerinin kendileri için kalıcı olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler kendileri için

* Bu makale birinci yazarın “Sınıf Dışı Eğitimin İlkokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum, Başarı ve Hatırda Tutma Düzeyine Etkisi” başlıklı doktora tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, E-posta: gorkem.avci.35@gmail.com

*** Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, E-posta: nevzat.gumus@gmail.com

en faydalı ortamları belirtirken, ortamda yapılan etkinliklerin uygulama içermesi, ortamın ilgi çekici ve önemli bir bilgi kaynağı olması, araştırma yapma ve keşfetmeye uygun olması gibi özelliklere dikkat çekmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sınıf dışı eğitim, Okul dışı öğrenme ortamı, sınıf dışı etkinliklere yönelik görüşler, İlkokul 4.sınıf sosyal bilgiler dersi.

VIEWS OF STUDENTS ON OUTDOOR EDUCATION

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the views of the students about the activities carried out on the basis of outdoor education in the 4th grade social studies course. In this study, phenomenological design, one of the qualitative research designs, was used. The study group consisted of 33 students in the 4th grade of a primary school at the middle socio-economic level in İzmir in the 2018-2019 academic year. During the six-week period, 4th grade social studies course “people, places and environments” learning area topics was carried out with activities and practices prepared by the researcher. A semi-structured interview form developed by the researcher was used as a data collection tool. Data were collected by the researcher. Research data were analyzed through content analysis. According to the results of the study the students stated that outdoor educational activities provided permanent learning by seeing, touching and feeling. and they had learned learning by doing by having fun and taking part in the lesson actively. The students emphasized that the activities were affected positively by giving the opportunity to experience emotions such as fun, joy, excitement and happiness. In addition, the students expressed that they learned by living/doing through activities and acquired permanent information and that their learning was permanent for them. The students pointed out the most beneficial environments for them, and the fact that the activities in the environment included practice, the environment being interesting, the environment being an important source of information, and being suitable for research and explore.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

In the context of the constructivist approach based on student-centered education, providing of a qualified education based on interaction in the social studies course will lead to the change in the student's attitude towards the course and increase the success level of the student. While preparing the student for life, the environments where educational activities are carried out are an important factor in the formation of permanent and qualified learning (Sever & Koçoğlu, 2015). In this study, it was aimed to determine the opinions of 4th grade students about the outdoor education activities and their experiences in the process. In this direction, the research question was

determined as “What are the opinions of the 4th grade students about the implementation of the outdoor education activities in the teaching of social studies course?” The sub-problems are:

1. What are the experiences of the students about outdoor education activities?
2. What are the most useful outdoor learning environments for students?

Method

Research Model

Phenomenology that is one of qualitative research designs was used in the research. In order to clarify the facts that we are aware of but do not have in-depth and detailed information, the phenomenology is used (Yıldırım & Şimşek, 2015). In this study, phenomenological design was adopted because it was aimed to reveal the results of the experiences of outdoor education.

Study Group

The convenience sample selection was used to determine the study group. The convenience sample was preferred in terms of providing speed and practicality to the study, the cost and time (Yıldırım and Şimşek, 2015). The courses were conducted outside the classroom with the participants. In addition to this, in the selection of the study group, it was paid attention to that the school garden, where some of the activities and practices were carried out, was suitable. In this context, the study group of the study consists of 33 students in the 4th grade of a middle socio-economic level elementary school in İzmir in 2018-2019 academic year.

Data Collection Tools

Semi-structured interviews were conducted in order to determine experiences of the students for outdoor education activities and the most useful learning environments for the students. and. In this context, semi-structured interview questions were prepared by the researcher. The semi-structured interview questions prepared on the subject were first presented to three field experts (2 of them are expert in the field of social studies education, the other is in the field of classroom education), and the necessary improvements were made in line with the feedback from the experts and the form including semi-structured interview questions was finalized. The interview form consists of 6 open-ended questions. With these questions, it is tried to determine the experiences of the students and their favourite the learning environments.

Data Analysis

The audio recordings of the interviews were transferred to the computer in order to make the data obtained by way of semi-structured interviews ready for the analysis process. Content analysis was applied to the data obtained through interviews. The students' opinions were read in detail and coded in units and subjected to content analysis. Codes that are similar to each other and have similar characteristics are gathered together and the categories are formed. The responses of the

students to the semi-structured interview questions were evaluated by collecting them under the themes and categories and the frequency values were calculated for the codes.

Results

Interview questions were asked to the students about the first sub-problem "What are the experiences of the students about outdoor education activities?". In the interviews, the most emphasized points were identified and the categories were formed based on these codes and the themes were formed by the combination of the categories. The students' emotions and thoughts about outdoor education activities are grouped under 4 main themes: affective, cognitive, learning and class differentiation. Under the theme of affective, the categories of fun, pleasure, excitement, happiness, satisfaction, jubilation and concern were included. Curiosity and persistence categories have taken place under the cognitive theme. The students in the category of interestingness that is under the theme of difference from the class have stated that they do different things with the learning activities out of the classroom and this situation is differ many ways from classroom learning. Active learning, better learning, meaningful learning and tapping learning categories are under the theme of learning. The question "What are the most useful outdoor learning environments for students? were asked to the students about the second sub-problem "Which of the places to go outside of the classroom was useful for you?" . As a result of the interviews, the most beneficial environments for the students are "Disaster and Emergency Management Center, "Meteorological Station", "Pond", "Earthquake home" respectively. The reason why these places are useful is that these environments contain applications, are important, arouse interest, allow you to discover and learn by having fun.

Discussion and Conclusion

The question of this research is "What are the views of the 4th grade students about the implementation of outdoor education activities in the teaching of social studies course?" After the activities, the students were asked questions about their experiences in outdoor education experiences and determining the learning environments they found most beneficial. As a result of the interviews with the students, it is clear that outdoor education activities positively affect students by giving them opportunities to experience emotions such as fun, joy and excitement. From a cognitive point of view, the students are able to keep their curiosity alive and to provide permanent information. The application has increased the interest level of the students in the classroom thanks to the opportunity of providing different and interesting experiences in different environments. It has been found that the activities contribute to obtaining meaningful and better knowledge by seeing, touching, doing of hands-on activities in learning dimension. While the students pointed out the conditions that were useful for them, the students remarked that the activities included in the environment are interesting, important source of information and are suitable for research and exploration. The most important result of this study is the positive opinions of the students about the implementation of outdoor education which has many benefits from different perspectives.

Keywords: Outdoor education, Outdoor learning environments, Views on outdoor activities, Primary 4th grade social studies course.

Giriş

Günümüzde yaşanan yenilik ve hızlı gelişmeler sonucunda eğitim anlayışı ve hatta eğitime bakış açısı değişmiştir. Bu değişimlerle birlikte artık önemli olan bilgiyi doğrudan almak değil, bilgiye doğru yoldan, etkili bir şekilde ulaşma ve bilginin sağlıklı bir şekilde aktarımıdır (Akdağ ve Çoklar, 2009). Çağımızın gerektirdiği aktif, yaratıcı, yenilikçi, eleştirel bireyler yetiştirme ihtiyacını, ders kitabının ve öğretmenin merkezde, öğrencinin ise pasif algılayıcı olduğu yöntemlerle karşılamak mümkün görünmemektedir. Artık eğitim dünyası öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesi yani doğrudan başrolde olması gerektiğinin altını çizmektedir (Sarı, 2007).

Günümüz eğitim anlayışını etkileyen yaklaşım ve felsefeler öğrencilere sınıfın dışına çıkmaya zorlamaktadır. Sosyal bilgiler öğretim programı yapılandırmacı öğrenme yaklaşımını temel almakta ve bu yapılandırmacı yaklaşımın temelinde de programda, öğrenene yerinde ve zamanında sunulan etkili uyarıcılar ile kendi öğrenmelerini yapılandırması ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla öğrenme-öğretme sürecinde öğrenciye en etkili uyarıcılar program dâhilinde sunulmalıdır. Bu uyarıcılar ise gelişen teknoloji ve bilime rağmen çoğu zaman sınıf içinde oluşturulamamaktadır. Bu nedenle sınıfın dışına çıkılması zorunluluğu artık kaçınılmaz bir gerçektir (Altın ve Demirtaş, 2012). Doğal olarak hangi alan olursa olsun öğretimin sınıflarla sınırlı kalması ve öğretimin gerçekleştirildiği sınıflarda öğretmenlerin genellikle geleneksel yöntemleri kullanmaları eğitimin en önemli sorunlarından birisini oluşturmaktadır. Bu durum eğitimin kalitesini düşürmekteyken öğrenci tarafından öğrenilen bilgilerinin de kısa sürede unutulmasına neden olmaktadır (Çerkez, 2011).

Günümüz toplumları okullarda öğrenim gören bireylerden öğrendikleri bilgileri özümseyerek gerçek yaşamda uygulamalarını beklemektedirler. Bu nedenle sadece okul sınırları içerisinde yapılacak bir eğitim, toplumun beklentilerini karşılayabilmekten uzak olacaktır. Çünkü okulun dışında öğrencileri bekleyen dinamik ve her geçen gün daha karmaşık bir hâl alan dünya bulunmaktadır. Bu dünyaya temas etmeyen, bu dünyada olup biteni keşfetmeyen öğrenci, zamanı geldiğinde bu dünyaya uyum sağlamakta zorlanacaktır. Sınıf dışına ya da başka bir ifadeyle doğaya, dağlara, göllere, ovalara, müzelere, tarihsel mekânlara yani kapalı mekânın dışına taşan eğitim, çocukların hayata daha geniş perspektiften bakmasına ve farkındalık kazanmasına imkân sağlar. Bunun için eğitim- öğretimin sınıf ve okul dışına çıkıp gerçek dünyayla buluşması gerekmektedir (Tokcan, 2015). Eğitimde en etkili stratejilerin; öğrencinin öğrenmede aktif olarak rol aldığı, yaparak yaşayarak öğrendiği, çevresiyle konuları ilişkilendirdiği ve sosyal yaşantısı ile bağlantılar kurduğu bir öğretim anlayışı olduğu düşünülmektedir. Bu anlayışın hayat bulduğu yaklaşımlardan biri ise öğretim programını zenginleştirmek, canlandırmak ve tamamlamak amacıyla sınıf dışında birinci elden gözlemleyerek ve deneyim yoluyla bilginin öğrenilmesi gerektiğini savunan “sınıf dışı eğitim” yaklaşımıdır (Eaton, 1998).

Okul-sınıf dışı eğitim/öğretim kavramı, gerek yurt içi gerekse yurt dışı alanyazında değişik tanım ve adlandırmalarla yer almaktadır. Sınıf dışı eğitim yurtdışı alan yazınında genel olarak “outdoor education” olarak adlandırılmaktadır (Çepni ve Aydın, 2015). Ayrıca “out-of-school/outside-of-school education/learning”, “outdoor veya out of doors education/learning/teaching”, “out of class education /learning”, “ out of school experience/opportunities”, “field veya study trip”, “field work”, gibi kavramlarla ifade edilmektedir (Blomberg, 1967; Braund ve Reiss, 2006a, 2006b; Colardyn ve Bjornavold, 2004; Eshach, 2007; Kazina ve Swayze, 2009; Koosimilea, 2004; Kuh, 1995; Roller, 1974; Strauss ve Terenzini, 2007; Wilkes-College, 1973; Alleman ve Brophy, 1994; Garcia ve Michaelis, 2001; Lambert ve Balderstone, 2000; Maxim, 2003; Nelson, 1987; Welton ve Mallan, 1999; Zarillo, 2000’den aktaran Şimşek ve Kaymakçı, 2015). Ülkemizdeki

eğitim bilimleri alanyazınında ise “sınıf dışı eğitim/öğretim/öğrenme”, “okul dışı öğretim”, “ders dışı etkinlikler”, “sınıf/okul dışı etkinlik” (Altın ve Demirtaş, 2012; Baybars-Görececk, 2017; Özür, 2010; Bozdoğan ve Kavcı, 2016; Çengelci, 2013; Berberoğlu-Okur ve Uygun, 2013; Çobanoğlu ve Cirit-Gül, 2017; Çiftçi ve Dikmenli, 2016), “açık alan”, “mekân dışı eğitim”, “mekân dışı öğrenme”, “gerçek ortamda öğrenme” (Atmaca, 2012; Civelek ve Akamca-Özyılmaz, 2017; Ay, 2018) kavramlarının sınıf dışı eğitim yerine kullanıldığı görülmektedir.

Yerli literatürde yaygın olarak kullanılan okul dışı eğitim/öğretim kavramı, kavramsal açıdan okul bahçesini yok saydığı, “sınıf dışı eğitim” kavramının ise okul bahçesini de kapsamaması, daha geniş öğrenme ortamı sağlaması (Tay ve Uçuş-Güldalı, 2017) ve yabancı literatürdeki mevcut kullanım yaygınlığı (Avcı-Akçalı, 2015) düşünülerek bu araştırmada kullanılması uygun görülmüştür. Böylelikle sınıf dışı eğitim kavramı; araştırmaya okul bahçesi gibi önemli bir öğrenme ortamını da dahil ederek, fiziki koşulların (hava durumu) uygun durumda olmadığı, maddi yetersizlikler ve idari prosedürlerin imkân vermediği, ulaşımın sağlanamadığı, aile ve okul idaresi ile ilgili çıkan sorunlardan kaynaklanan ve okul dışında yapılması gereken eğitim öğretim faaliyetlerinin yapılamaması durumunda okul bahçesinde yapılmasına imkân sağlamıştır.

Sınıf dışı eğitim, sınıf içerisinde yapılması zor veya imkânsız uygulamaları gerçekleştirmeye imkân veren ve öğrencilerin öğretim programı dâhilinde kazanımları edinmeleri için kullanılan etkili metod veya stratejilerden biridir (Payne, 1985). Sınıf dışı eğitim, sadece bir okul gezisi veya dışarıda açık havada işlenen bir ders anlamına gelmemektedir. Eğitim-öğretim süreçlerinde yer alan sınıf ve okul dışı uygulama ve etkinlikler; gezi-gözlem, arazi-alan çalışmaları, sosyal, kültürel ve bilimsel işlevli ortamlara yapılacak gezi ve ziyaretler (müzeler, doğa tarihi müzeleri, bilim ve teknoloji müzeleri, botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri, planetaryumlar, meteoroloji istasyonları, su arıtma tesisleri, barajlar, sanayi kuruluşları, resmi kuruluşlar, eğitim kuruluşları), sanal gerçeklik uygulamaları, doğa ve çevre eğitimleri, çevre kulüpleri etkinlikleri, mekânlar ile ilgili ödev ve projeler, sportif faaliyetler, sosyal, kültürel ve bilimsel programlar ve yaşam boyu öğrenmeye yönelik mekânsal uygulamalar gibi çok geniş bir alanı kapsamaktadır (Fidan’dan aktaran Saraç, 2017).

İlgili alan yazında sınıf dışı eğitim kapsamında gezi-gözlemler, okul bahçesi ve açık alan uygulamaları, müze ve bilim merkezi ziyaretleri, arazi gezileri gibi sınıf dışı öğrenme ortamlarına yönelik başarı, tutum, görüş belirleme ve teorik birçok çalışma bulunmaktadır. Sınıf dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili alan yazın incelendiğinde, sınıf dışı eğitime yönelik farkındalıklara ve öğrenme ortamlarındaki deneyimlere ilişkin görüşlere (Sjöblom and Svens, 2018; Thomas, 2018; Sahrakhiz, Harring ve Witte, 2018; James ve Williams, 2017; Borsos, Borić ve Patocskaı, 2017; Çalışkan ve Çerkez, 2012; Ajiboye ve Olatundun, 2010; Yılmaz ve Bilgi, 2011, Karakuş, Aksoy ve Gündüz, 2012; Öner, 2015; Çiftçi ve Dikmenli, 2016; Fägerstam, 2014; Göksu-Metin ve Sömen, 2018; Çengelci, 2013; Humberstone ve Stan, 2011; Çobanoğlu-Omca, vd., 2018; Çepni ve Aydın, 2015), sınıf dışı eğitim uygulamalarının akademik başarı üzerine etkisine (Özür, 2010; Güngören, 2015; Taşoğlu, 2010; Ahmad, 2014; Özür- Karakaş ve Şahin, 2017), sınıf dışı eğitime yönelik ilgi ve öğrencilerin tutumlarına yönelik etkisine (Harris ve Bilton , 2009; Birinci, 2013; Güler, 2011; Falgoust, 2017), sınıf dışı eğitim ve sınıf dışı öğrenme ortamları ile ilgili bilgilendirmelere (Looney, 2015; Altın ve Demirtaş, 2009; Öztürk, 2009; Malkoç ve Kaya, 2015; Köse, 2013, Öztürk-Aynal, 2013; Füz ve Korom, 2019), müze ve bilim merkezi ziyaretlerine (Bamberger ve Tal, 2008; Akmehmet, 2005; Kaplan ve Keskin-Coşkun, 2012; Öztürk-Zayimoğlu, 2014, Erol-Şahin ve Yeşilbursa, 2018), gezi-gözlem ve alan/arazi incelemelerine (Alon ve Tal, 2017; Göğebakan, 2008; Bozdoğan, Okur ve Kasap, 2015; Ballantyne ve Packer, 2002; Aracı, 2018; Kaleli, 2018) ilişkin çalışmaların olduğu görülmüştür. Ayrıca yapılan araştırmaların yöneliminin belirlenmesine yönelik tarama çalışmaları da (Pleasant, 2009; Sözer ve Oral, 2016; Saraç, 2017; Dillon, vd., 2006; Okur- Berberoğlu ve Uygun, 2013; Becker, Lauterbach, Spengler, Dettweiler ve Mess, 2017; Yazıcı ve Omca-Çobanoğlu, 2017; Rickinson, vd., 2004; Aslan ve Demircioğlu, 2018) yapılmıştır.

Ulusal ve uluslararası çalışmalar incelendiğinde daha önce yapılan çalışmaların geneli, sınıf dışı eğitimi; çevre eğitimi, bireyde doğa ve çevre bilinci kazandırma, ekolojik dengeyi koruma ya da informal öğrenme ortamlarında yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri ile açıklamaktadır. Ayrıca sınıf dışı öğrenme çalışmalarının fen bilimleri alanında yoğunlaştığı, sosyal bilgiler eğitimi düzeyinde daha çok teorik çalışmaların yapıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda bu araştırmanın, sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitimin önemini öğrenci deneyimleri sonucu ortaya çıkarmayı amaçlaması açısından değerli olduğu düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler, doğası gereği toplumsal hayatın içinde olmayı gerektirir. Öğrencilerin bu hayata dâhil olabilmeleri ve uyum sağlayabilmeleri için sınıf duvarlarını aşip okulun dışına çıkmaları gerekmektedir. Bu aşamada devreye giren sosyal bilgiler dersi öğrencileri yaşadıkları çevrede var olan toplumsal hayata hazırlamalı ve bunu yerine getirirken de sınıf dışı ortamlarda edinilecek deneyimlerden yararlanmalıdır. Bu fikirle hazırlanacak bir program dâhilinde okul bahçesi, okul çevresindeki boş bir alan, yakın çevredeki bir arazi veya bir eğlence alanı öğrenciler açısından yaparak yaşayarak öğrenme için laboratuvar işlevi görmektedir. Bu bağlamda araştırma kapsamında eğitim-öğretim faaliyetleri, bazen okul bahçesinde bazen okulun yakın çevresinde (cadde, park, boş alan) bazen kurum ve kuruluşlarda (AFAD, Meteoroloji istasyonu) bazen de arazide (orman, göl, akarsu) yapılmıştır. Bu araştırma, sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitim kapsamında uygulanmış etkinliklerin öğrenciler üzerindeki etkisini göstermesi açısından önemlidir.

2023 Eğitim Vizyonu Temel Eğitim temasında yer alan “Yenilikçi Uygulamalara İmkân Sağlanacak” şeklindeki 2. Hedef’in 2. Eyleminde; “Okulların, bölgelerindeki bilim merkezleri, müzeler, sanat merkezleri, teknoparklar ve üniversitelerle iş birlikleri artırılacaktır.” ifadesi ve Ortaöğretim temasında yer alan “Akademik Bilginin Beceriye Dönüşmesi Sağlanacak” şeklindeki 2. Hedef’in 3. Eyleminde; “Doğal, tarihî ve kültürel mekânlar ile bilim-sanat merkezleri ve müzeler gibi okul dışı öğrenme ortamlarının, eğitim/öğretim programlarında yer alan kazanımlar doğrultusunda daha etkili kullanılması sağlanacaktır.” ifadesi yer almaktadır. Bu doğrultuda “Öğrencilerin eğitim/öğretim programlarındaki kazanımları yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine katkı sağlamak amacıyla” sınıf-okul dışı eğitimi gündemine alan Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) bünyesinde “Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzu” yayınlanmış, “Uygulama Takvimi” belirlenmiş, İl ve ilçelerde komisyon ve çalışma ekipleri kurmak amacıyla harekete geçilmiştir. Uygulama takvimine göre İl Milli Eğitim Müdürlüklerince pilot okullar belirlendikten sonra 2019-2020 Eğitim ve Öğretim Yılı ile birlikte Okul Dışı Öğrenme Ortamları uygulamasının başlamasına karar verilmiştir (MEB, 2019).

Öğrenci merkezli eğitimi temele alan yapılandırmacı yaklaşım ekseninde öğrenme-öğretme sürecinde, sosyal bilgiler dersinde etkileşime dayalı nitelikli bir eğitimin sunulması, öğrencide başarı düzeyini arttırmakla beraber, öğrencinin derse yönelik tutumunun değişmesini de sağlayacaktır. Temel amacı öğrenciyi hayata hazırlarken aynı zamanda öğrencinin başarısını ve tutumunu olumlu yönde değiştirmek olan böyle bir eğitim sürecinde kalıcı ve nitelikli öğrenmenin meydana gelmesinde eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü ortamlar önemli bir faktördür (Sever ve Koçoğlu, 2015). Bu düşünce ile ortaya çıkan bu çalışmada ilkökul 4.sınıf öğrencilerinin sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik görüşlerini ve süreçte deneyimlediklerini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda araştırma sorusu “İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi öğretiminde sınıf dışı eğitim etkinliklerinin uygulanması hakkındaki görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda alt problemler ise şöyledir:

1. Öğrencilerin sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik deneyimleri nasıldır?
2. Öğrenciler için en faydalı sınıf dışı öğrenme ortamları hangileridir?

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni (fenomenoloji) kullanılmıştır. Farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bilgi sahibi olmadığımız olgulara açıklık

getirmek için olgu bilim deseni kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2015). Bu araştırmada da sınıf dışı eğitime yönelik deneyimlerin sonuçları açığa çıkarılması amaçlandığından olgu bilim deseni benimsenmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde uygun örneklem seçimi (convenience sampling) kullanılmıştır. Uygun örneklem, çalışmaya hız ve pratiklik kazandırması, ayrıca katılımcılar ile derslerin sınıf dışında yürütüldüğü için maliyetin ve zamanın dikkate alınması (Yıldırım ve Şimşek, 2015) bakımından tercih edilmiştir. Ayrıca çalışma grubunun seçiminde etkinlik ve uygulamaların bir kısmının gerçekleştirildiği okul bahçesinin de uygun olmasına dikkat edilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında İzmir’de orta sosyo- ekonomik düzeyde bir ilkokulun 4. sınıfında öğrenim gören 33 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerden 15’i kız öğrenci 18’i erkek öğrencidir. Öğrencilerin kimliklerinin gizli tutulması için Öğrenci 1, Öğrenci 2.....Öğrenci 33 şeklinde kodlamalar yapılmıştır.

Etkinlik süreci

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin etkinlikleri sosyal bilgiler dersi öğretim programı insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanı kazanımları kapsamında planlanmıştır. Etkinlikler sosyal bilgiler dersi öğretim programının öğrenme alanlarına 4. Sınıflar için öngörmüş olduğu sürede (insanlar, yerler ve çevreler 20 ders saati) tamamlanmıştır. Ayrıca ders öncesi, ders araları ve ders sonrası tenefüslerde programa dâhil edilmiştir. Deneysel uygulama her hafta 3 ders saati olmak üzere 6 hafta boyunca sürmüştür (süreç içerisinde “10 Kasım Atatürk’ü Anma Günü” etkinlikleri ve kurumların programına uyabilmek adına değişiklikler yapılmıştır. Dördüncü haftaya ait bir etkinlik 3. hafta yapılmış, 5. ve 6. Hafta ise 4’er saat sosyal bilgiler dersi işlenmiştir). Etkinlikler ortam olarak sınıfın dışını kapsayacak şekilde hazırlanmış olup sosyal bilgiler öğretim programında yer alan konular ve içerik ile ilgili bir değişiklik yapılmamıştır. Bu durumun nedeni ilgili öğrenme alanı konularının sınıf dışında yaparak yaşayarak öğretilmesi gerektiği düşüncesidir. Bu bağlamda öğrenme ortamları, ortamın türü ve tercih edilme sebebi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Sınıf Dışı Öğrenme Ortamları ve Tercih Edilme Sebepleri

Türü	Ortam	Tercih edilme gerekçesi
Eğitim sahası	Okul bahçesi	Hava durumunun elverişli olduğu durumlarda eğitsel oyunlara ve fiziksel aktivitelere imkân sağlaması
Parklar, Açık alanlar, Rekrasyon alanları	Orgeneral Vecihi Akın Parkı	Okula yakın olması ve etkinlik yapılmasına uygun olması
	Buca Gölet	Doğal ve Beşeri unsurları bir arada içermesi ve öğrencilerin aradaki ayrımı görmelerine imkân sağlaması, araştırma yapmaya ve keşfetmeye uygun olması.
	Buca Yedigöller Parkı	Konum olarak Buca'yı tepeden görmesi ve sakin bir konumda bulunması, çığ, sel, heyelan gibi görülme olasılığı az olaylarının gösterimleri için uygun yerler içermesi.
Köy-Kırsal Yerleşme	Kaynaklar köyü	Doğal yaşam alanı olması, nüfus ve yerleşim açısından kent yerleşmelerine göre farklılık göstermesi, gözlem yapmaya uygun olması.
Açık alan	Arazi	Doğal açık alan, Doğanın birçok unsurunu içinde barındırması
Doğa ve Spor merkezi	İzcilik ve Doğa Sporları Merkezi	Macera eğitimi içermesi, Köyün içinde kalması, güvenli bir açık alan olması, doğal ve beşeri birçok unsur içermesi
Resmi kurum ve kuruluşlar	Meteoroloji 2. Bölge Müdürlüğü	Hava durum ölçümlerinin yapıldığı ve bünyesinde eski-yeni birçok teknik alet barındırması, uzman personellerin varlığı, gözlem yapmaya uygun olması
	İzmir İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü	Özellikle Deprem ve afetlerin vermiş olduğu zararları gösteren büyük bir eğitim sahasının varlığı, birçok yerde bulunmayan araç ve donanımın varlığı, Deprem ve afetler ile ilgili uzman personellerin olması.
	İzmir Büyükşehir Belediyesi Yangın ve Doğal Afet Merkezi	Özellikle yangın ve deprem gibi afetler konusunda uygulamalı eğitim veren bir merkez olması ve içerisinde Türkiye'de çok az sayıda olan Deprem evi similatörü bulundurması.
Çevre	İZBAN İstasyonu, Forbest Caddesi, Mevlana Heykeli, Şahin Tepesi, Konak İnciraltı	Yakın çevre, herkes için bilindik önemli adresler, nüfus ve yükseklik açısından farklı yerler olması.

Yukarıdaki tabloda da görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretiminin sınıf dışında yapılması temel alınmış, her hafta bir kazanımı karşılayacak şekilde etkinlik süreci tamamlanmıştır.

1. hafta, SB.4.3.1. “Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur.” kazanımı ve “Yönler ile doğal ve beşeri unsurlara yakınlık, uzaklık açısından konum analizi yapılır. Doğal ve teknolojik yön bulma yöntemlerine ve araçlarına değinilir.” Kazanım açıklamasına yönelik okul bahçesinde güneşe göre, kutup yıldızına bakarak (ev ödevi), GPS, akıllı telefon ve saat ile yön bulma, parkta çubuk yöntemi ve pusula ile yön bulma, arazide ağaç-taşların yosunlu taraflarına ve karınca yuvalarına bakarak yön bulma, mezarlıkta mezarlık başlarına bakarak yön bulma etkinlikleri yapılmıştır. Bir sonraki derste okul bahçesinde yaşadıkları yerin önemli adreslerini içeren (Belediye, Eczane, Ulaşım istasyonu, Alışveriş merkezi...) mahalle modeli üzerinde uygulamalı olarak yer ve yön kavramlarını pekiştirmeleri sağlanmıştır. Başlangıç ve varış noktalarını gösteren hedef kartları verilerek model üzerinde uygulama yapmalarına rehberlik edilmiştir.

2.Hafta, SB.4.3.2. “Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer.” kazanımı ve “Sığınak, acil toplanma yeri, acil çıkış ve diğer güvenli alanlar kroki üzerinde gösterilir.” Kazanım açıklamasına yönelik yaşadıkları yeri temsilen oluşturulan mahalle modelinin krokisini çizmişlerdir. Bir sonraki derste okul ve çevresi gezilmiş güvenli alanlar tespit edilmiştir. Okul içerisinde sığınak durumu kontrol edilerek acil çıkışlar ve acil toplanma yeri tespit edilmiştir.

3.Hafta, SB.4.3.3. *“Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder.”* kazanımı ve *“Öğrencilerin yakın çevrelerini tüm unsurlarıyla birlikte tanımaları sağlanır.”* Kazanım açıklamasına yönelik okul bahçesinde doğal-beşerî unsur grupları oluşturularak doğal-beşerî unsurları tespit etmeleri ve örnek getirmeleri istenmiştir. Bir sonraki derste doğaya yolculuk etmek amacıyla köye gidilmiştir. Doğal unsurlar ile beşerî unsurların tespiti için köyde incelemeler yapılmıştır. Ayrıca açık alanda (arazi) öğrencilerin doğal ve beşerî unsurları incelemeleri, unsurları bireysel olarak kendilerinin araştırıp bulmalarına ve doğayı tanımalarına, taş, toprağa ve ağaca dokunmalarına, gökyüzü, dağlar, ormanlar gibi unsurların farkına varmalarına fırsat verilmiştir.

4.Hafta, SB.4.3.4. *“Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır.”* kazanımı ve *“Öğrencilerin Gözlem yapma süresi, farklı hava olaylarının gözlemlenmesine imkân verecek şekilde belirlenir. Ayrıca hava olaylarını aktarırken grafik okuma ve oluşturma becerileri üzerinde durulur.”* Kazanım açıklamasına yönelik okul bahçesinde iki haftalık tüm hava olaylarını farklı sıcaklık derecesi ve görsel olarak içeren hava durumu şeridi asılmış, öğrencilere hava durumu tablosu ve hava olayları grafiğini içeren çalışma yaprakları verilerek hava durumu şeridine bakarak hava durumu şeridini doldurmaları istenmiştir. Ayrıca öğrencilere yaşadıkları yerde hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarmaları amacıyla birer termometre, hava durumu sembol kâğıtları ve bir haftalık hava durumu tablosu ve hava olayları grafiği içeren çalışma yaprağı dağıtılmış, termometreleri balkonlarına veya evlerinin pencere önlerine koymaları ve bir hafta boyunca günlük hava durumunu not edip resimli grafik ile çalışma yapraklarına aktarmaları istenmiştir. Bir sonraki derste, izinleri ve görüşmeleri dersten önce tamamlanmış olarak Meteoroloji İstasyonuna gidilerek hava tahminlerinin nasıl gerçekleştiği, eski ve yeni hava durumu tahmin araçlarının neler olduğu, anlık hava durumunun izlenmesi (balon uçurma), kurumun görevleri, meteorolojik aletler ve kavramlar ile ilgili eğitim alınmıştır.

5.Hafta, SB.4.3.5. *“Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.”* kazanımı ve *“Türkiye'nin Siyasi ve Fiziki Haritası öğrencilerle birlikte incelenir. Bu kazanım işlenirken şiir, hikâye, destan gibi edebi ürünlerden yararlanır.”* Kazanım açıklamasına yönelik okul bahçesinde Siyasi haritalar (Dünya, Türkiye, Ege Bölgesi, İzmir, Buca) ve Fiziki haritalar (Dünya, Türkiye, Ege Bölgesi, İzmir, Buca) yakından uzağa (Buca'dan Dünya'ya doğru) olacak şekilde iki farklı yerde şerit halinde yere yerleştirilerek harita incelemeleri (fiziki özellikler, komşular, yön, konum belirleme...) yapılmıştır. Bir sonraki derste yaşadıkları yer (İZBAN istasyonu, Forbest caddesi, Mevlana Heykeli, Şahin Tepesi, Konak İnciraltı) gezilmiş ve yükseklik ve nüfus açısından farklı yerlerde gözlemler yapmalarına imkân verilmiş, gezi-gözlem sonuçlarını çalışma yapraklarına kodlamaları (alçak, düz, yüksek ve az nüfuslu, kalabalık...) sağlanmıştır. Ayrıca tüm etkinlikler bittikten sonra Yaşadıkları yer ile ilgili şiir, destan, öykü... yazmaları istenmiştir.

6.Hafta, SB.4.3.6. *“Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.”* kazanımı ve *“Öğrencinin yaşadığı çevrede karşılaşma olasılığı olan doğal afetlere öncelik verilir. Deprem çantası hazırlığı konusuna değinilir.”* Kazanım açıklamasına yönelik park-açık alanda öğrencilerin görme olasılığı az olan afetleri (Sel, Heyelan, Çığ) tanıtmak amacıyla gösterimler yapılmıştır. Ardından izinleri ve görüşmeleri dersten önce tamamlanmış olarak İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğüne (AFAD) gidilerek *“Temel Afet Bilinci Eğitimi”* alınmış, afetler ve afetlere müdahale araç gereçleri görülmüştür. Bir sonraki derste okul bahçesinde Türkiye Deprem Haritası incelenmiş, deprem çantası, deprem bilgi kartı hazırlanmış ve deprem tatbikatı gerçekleştirilmiştir. İzinleri ve görüşmeleri dersten önce tamamlanmış olarak Yangın ve Doğal Afet Eğitim Merkezine gidilmiş ve eğitim sahasında yangın kurtarma operasyonu izlenmiş, yetkililer tarafından yangın, enkazlarda arama kurtarma, kimyasal maddeler ve acil durum ile ilgili sunum yapılarak bilgiler verilmiştir. Yetkiler tarafından verilen uygulamalı *“Temel Afet Bilinci Eğitimi”* sonrası, deprem öncesi, sırası ve sonrası ile ilgili bilgiler verildikten sonra, deprem anının hissedilmesi amacıyla öğrenciler deprem evi simülatörüne girmişlerdir. Uygulamalı olarak öğrenciler deprem anını yaşamış, yapılması gerekenler ile ilgili

yetkililer müdahalelerde bulunmuşlardır. Son olarak öğrencilere ailelerle birlikte doldurulmak üzere Aile Deprem planı yapılması ev ödevi olarak verilmiş ve etkinlik süreci tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Öğrencilerin sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik deneyimlerini ve öğrenciler için en faydalı öğrenme ortamlarını belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Konuya ilişkin hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları ilk olarak üç alan uzmanı (2 sosyal bilgiler eğitimi, 1 sınıf eğitimi) görüşüne sunulmuştur, uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve form son şeklini almıştır. Görüşme formu 6 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Bu sorularla öğrencilerin sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik deneyimleri ve en çok beğendikleri öğrenme ortamları tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşme soruları ve bu soruların dâhil olduğu alt problemler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2:Görüşme Soruları ve Alt problemler

Alt problem	Görüşme sorusu
Sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik deneyimler	Sınıf dışı eğitim kapsamında, sınıf dışında yapılan ilk sosyal bilgiler dersinde aklınızdan neler geçti?
	Sosyal bilgiler derslerinin sınıf dışında yapılmasına yönelik olumlu ve/veya olumsuz görüşleriniz nelerdir?
	Sınıf dışı ortamlarda kendinizi nasıl hissettiniz?
	Sınıf dışında yapılan sosyal bilgiler derslerinde ortam diğer derslere göre nasıldı?
	Sınıf dışında yapılan derslerde diğer derslere göre farklı olarak neler yaptınız?
En faydalı sınıf dışı öğrenme ortamları	Sınıf dışı eğitim kapsamında gidilen yerlerden hangisi/hangileri sizin için faydalı oldu?

Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilen verileri analiz sürecine hazır hale getirmek için görüşmelerin ses kayıtları bilgisayar ortamına birebir aktarılmıştır. Görüşmeler yoluyla elde edilen verilere içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi, “birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek” yorumlamayı içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2015). Öğrencilerin görüşleri detaylı okunarak birimlere ayrılmış ve içerik analizine tabi tutularak kodlanmıştır. Kodlardan anlamca birbirine yakın olan ve benzer özelliğe sahip olanlar bir arada toplanarak kategoriler oluşturulmuştur. Öğrencilerinin yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verdikleri yanıtlar temalar ve kategoriler altında toplanarak ve yapılan kodlamalar frekans değerleri hesaplanarak değerlendirilmiştir. Görüşmelerin analizleri iki uzman tarafından farklı zamanlarda gerçekleştirilmiştir.

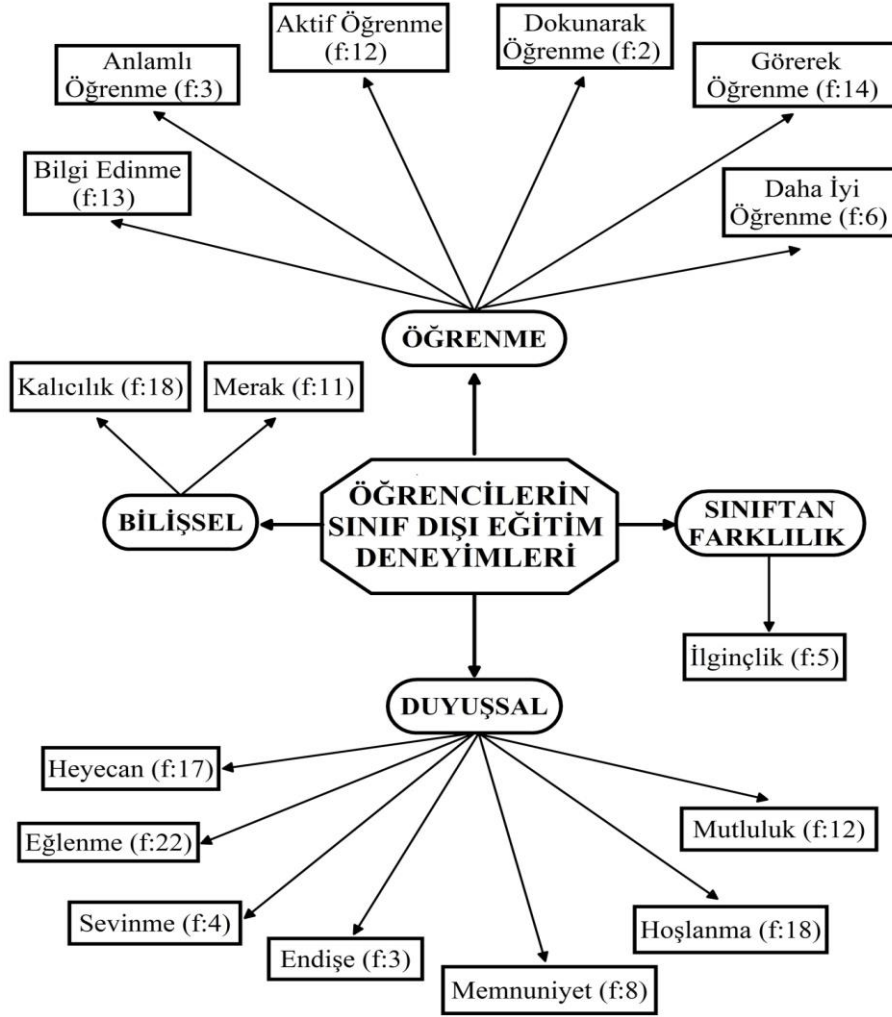
Veri analizinin güvenilirliğin sağlanabilmesi için Miles ve Huberman’ın (1994) önermiş olduğu güvenilirlik formülünden yararlanılmış, uyuşum yüzdesi %86 olarak bulunmuştur. İnanırcılığı arttırabilmek için öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan doğrudan alıntılar analizler ile birlikte sunulmuştur.

Bulgular

Birinci alt probleme yönelik bulgular

Araştırmanın “Öğrencilerin sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik deneyimleri nasıldır?” şeklindeki birinci alt problemine yönelik öğrencilere görüşme soruları yöneltilmiştir. Yapılan görüşmelerde en çok üzerinde durulan noktalar belirlenerek kodlar, bu kodlardan yola çıkılarak kategoriler oluşturulmuş ve kategorilerin birleşimiyle de temalara ulaşılmıştır. Oluşturulan temalar, kategoriler ve kodlara ait frekanslar Diyagram 1’de verilmiştir.

Diyagram 1: Öğrencilerin Sınıf Dışı Eğitim Deneyimleri

Diyagram 1’de görüleceği üzere öğrencilerin sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik duygu ve düşünceleri *duyuşsal*, *bilişsel*, *öğrenme* ve *sınıftan farklılık* olmak üzere 4 ana tema altında toplanmıştır.

Duyuşsal teması altında *eğlenme*, *hoşlanma*, *heyecan*, *mutluluk*, *memnuniyet*, *sevinme* ve *endişe* kategorileri yer almıştır.

Öğrenciler sınıf dışı uygulamalarda çok iyi vakit geçirdiklerini ve çok eğlendiklerini belirtmişlerdir. Bu durumun sınıf dışında ders işlenirken konunun görselleştirilmesi, öğrencilere rahat hareket ederek eğlenmeye fırsat sağlanması, kimi zaman da dersin eğitsel oyun şeklinde işlenmesinden kaynakladığı düşünülmektedir. Eğlenerek dersleri işlemenin öğrencilerde derse karşı olumlu tutum ortaya çıkardığı öğrenci ifadelerinde görülmektedir. Bu duruma örnek olarak öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Çok eğlenmiştik, dışarıda daha eğlenceliydi sınıftakilere göre...” (Öğrenci 1).

“Öğretmenim çok güzeldi yani eğlenceliydi, şey, dışarıda yapmak daha eğlenceli içeride yapmak sıkıcı.” (Öğrenci 4).

“Dışarıda oynayabildik, gezilere gidebildik ondan sonra daha çok eğlendik.”(Öğrenci 7).

Yukarıdaki alıntılardan görüleceği üzere öğrencilerin sınıf dışı etkinliklerde farklı şeyler denemeleri ve her zamanki rutin faaliyetlerden farklı olarak eğlenerek dersi dışarıda işlemeleri onları duyuşsal açıdan olumlu yönde etkilemiştir. Sınıf dışı öğrenme etkinlikleri boyunca hoş vakit geçirdiklerini belirterek bu durumdan hoşlandıklarını beyan etmişlerdir. Aşağıda öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar verilmiştir:

“Yani doğal bir hava, tam canlı bir hava, yani içerideki hava başka dışarıda ki hava başka oluyordu, mesela dışarıdaki hava doğal bir hava, doğal şeyler var, ama beşeri şeylerde olsa bile hava olarak canlı bir koku vardı. Çok hoşlandım.” (Öğrenci 16).

“Bir sürü bilgi kazandım, sonra eğlendim, sonra gezmekten hoşlanırım o yüzden de sevdim.” (Öğrenci 18).

Daha önce görmedikleri farklı mekânlarda ders işleyen öğrenciler çok heyecanlandıklarını beyan etmişlerdir. Bu durum öğrencileri duyuşsal açıdan olumlu yönde etkilemiştir. Aşağıda bu duruma örnek alıntı verilmiştir:

“Heyecanlı hissettim, bilgiler öğrendim, bilgi öğrenmek istediğimden çok heyecanlı oldum, oyunlarda oynadık bir yandan, hem bilgi kazandım hem de eğlendim bir yandan” (Öğrenci 16).

Yukarıdaki alıntıda görüldüğü üzere öğrenciler için rutin uygulamaların dışına çıkmak ve yeni deneyimler yaşamak heyecan verici bir durumdur. Ayrıca sınıf dışı eğitim uygulamalarının başlarında öğrenciler değişik bir etkinlik yapmaktan ötürü ve alışık olmadıkları ortamlardan dolayı biraz çekingen davranmışlardır. Daha sonraki etkinlikler boyunca öğrencilerin sınıf dışı öğrenme uygulamalarından mutlu olduklarını pek çok kez dile getirmişlerdir. Aşağıda bu duruma yönelik alıntılar yer almaktadır:

“Kendimi mutlu hissetmişim. Çok şey öğrendiğim için mutlu hissetmişim kendimi.” (Öğrenci 6).

“Bilgi öğreniyorduk o yüzden iyi oluyordu bizim içinde bilgi öğrenmek. İyi şeyler hissediyordum.” (Öğrenci 7).

“Yani sınıfta olsaydık yani biraz sıkıcı olabilirdi, dışarıda olmak daha iyi oldu.” (Öğrenci 12).

Sınıf dışı eğitim etkinlikleri sırasında olumsuz herhangi bir şey ile karşılaşılmasında öğrencilerde olumlu tutum oluşturmuştur. Bu doğrultuda etkinlikler boyunca öğrenciler, uygulamalardan çok memnun kaldıklarını ve mutlu olduklarını pek çok kez dile getirmişlerdir. Aşağıda bu duruma yönelik öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar verilmiştir:

“Olumsuz bir şey olmadı bence çok iyi geçti bütün sınıf dışı dersler, olumsuz bir şey olmadı hiç.” (Öğrenci 32).

“Bilgi öğrendim, sınıfta da öğrenebilirdim ama daha güzel geldi bahçede olmak.” (Öğrenci 21).

“Sadece gezmekten değil de görsel olarak arkadaşlarımda birlikte dışarıda eğlenerek yapmamız bana değişik geldi ve güzel geldi.” (Öğrenci 9).

Yukarıdaki alıntılardan da görüleceği üzere uygulamalardan memnun olan öğrencilerin sınıf dışında yeni ve değişik ortamlara girmelerinden dolayı sevinçli olmaları gayet doğaldır. Etkinliklerin farklı ortamlarda farklı deneyimlere fırsat sağlaması öğrencilerin ilgilerini çekerek onları güdülemiştir.

Sosyal bilgiler derslerini farklı mekânlarda işlemek öğrencilerin ilgilerini çekmiş ve bu durum öğrencilerde olumlu yönde farklı duygular uyandırmıştır. Öğrenciler uygulamalar sürecinde eğlenmiş, iyi vakit geçirmiş, heyecanlanmış, mutlu olmuş, memnun kalmış ve sevinmiştir. Daha önce benzer uygulama deneyimi olmayan ve sınıf içi ders işleme sürecine alışkın öğrenciler ilk başlarda meraklı

olduklarını, şaşırdıklarını ve heyecanlandıklarını dile getirmiştir. Öte yandan bazı öğrenciler alışık olmadıkları bu duruma ilk başlarda alışamamış ve her zamanki düzenlerinden farklı bir şekilde ders işlemekten endişe duyduklarını beyan etmişlerdir. Aşağıda bu duruma örnek alıntılar verilmiştir:

“Meraklanmışım, ne öğreneceğiz ne yapacağız diye düşünmüştüm, içinde biraz korkmanın yanında heyecanda vardı” (Öğrenci 33).

“Hem mutluydum hem heyecanlıydım hem de biraz korkuyordum.” (Öğrenci 26)

Bilişsel teması altında merak ve kalıcılık kategorileri yer almıştır:

Öğrenciler farklı mekânlarda ders işlemenin verdiği hazla ve keşfetme yeteneklerinin harekete geçmesiyle öğrencilerin merak duyguları üst düzeylere çıkmıştır. Okul bahçesi de dâhil etkinliklerin yapıldığı ortamlardan ve derslerin yürütülmesi ile ilgili farklılık faktöründen etkilendikleri için öğrencilerin merak düzeyleri sürekli canlı kalmıştır. Bu durumu daha iyi betimlemek amacıyla aşağıda doğrudan alıntılara yer verilmiştir:

“Sınıf içinde normal deftere yazı yazıyorsun öğreniyorsun ama dışarıda hem görsel olarak hem de eğlenceli hem öğrenerek daha zevkli ve meraklı olduğumuzu gösteriyor.” (Öğrenci 9).

“Meraklanmışım, ne öğreneceğiz ne yapacağız diye düşünmüştüm.” (Öğrenci 33).

“Aklıma ilk başta neden bahçede yaptığımızı neden içeride yapmadığımızı düşünmüştüm, sonrada içeride yapamayacağımızı çünkü yosun ya da güneşe ihtiyacımız olduğunu düşünmüştüm.” (Öğrenci 23).

Yukarıdaki alıntıda görüleceği üzere sınıf dışı eğitim uygulamaları öğrencilerde merak duygusunu kamçulamıştır. Ayrıca etkinlikler sayesinde öğrencilerin doğaya ve çevreye yönelik farkındalıklarının arttığı, merak düzeyinin olumlu yönde geliştiğini görülmüştür.

Öğrencilerin farkındalık düzeyleri arttıkça bilgiyi edinmeye istekli olmaları ve öğrenme heveslerinin olumlu yönde değiştiği söylenebilir. Öğrenciler sınıf dışı eğitim uygulamalarıyla edindikleri bilgilerin çok faydalı olduğunu belirterek bunları asla unutmayacaklarını belirtmişlerdir. Kalıcılık kategorisinde yer alan öğrenci görüşlerinden örnekler aşağıda verilmiştir:

“O kadar ders gördük ki dışarıda, o yüzden bence beynime daha iyi yerleşti.” (Öğrenci 23).

“Dışarıda olmayı daha tercih ederdim, çünkü dediğim gibi içeride hiçbir şey kafamıza girmiyor, dışarıda görünce daha kalıcı olacak ileride.” (Öğrenci 5).

“Yani aklımda daha büyük bilgi kaldı, çünkü daha çok sevdim sosyal bilgiler dersini.....” (Öğrenci 26).

“Dışarıda görünce daha kalıcı bilgiler öğrenmiş oluyoruz.” (Öğrenci 29).

Yukarıdaki alıntıda görüleceği üzere aktif bir şekilde derse katılan, yaparak-yaşayarak öğrenen ve öğrenme faaliyetinde sorumluluk üstlenen öğrenciler öğrendikleri bilgileri unutmayacaklarını dile getirmişlerdir. Öğrenme esnasında duyu organlarının işe koşulması kalıcı öğrenmeler için önemli bir yer tutmaktadır.

Sınıftan farklılık teması altında yer alan *ilginçlik* kategorisinde öğrenciler sınıf dışı öğrenme faaliyetleriyle farklı şeyler yaptıklarını ve bu durumun sınıf öğrenmelerinden pek çok yönden ayrıldığını beyan etmişlerdir. Öğrenciler sınıf dışı derslerin farklı ortamlar, farklı yöntem ve tekniklerle işlenmesinden dolayı sınıf içi derslerden farklılaştığını belirtmişler ve bu durumun kendileri için ilginç olduğuna dair vurgu yapmışlardır. Aşağıda bu kategoride yer alan öğrencilerin görüşlerini temsilen örnek alıntılar verilmiştir:

“Daha önce beden eğitimi dersi dışında hiçbir dersi dışarıda yapmadığımız için, özellikle böyle kitaptan işlenen bir dersi dışarıda yapmadığım için biraz garip ve heyecan verici geldi bana.” (Öğrenci 28).

“Bir tuhaf oldum böyle ilk şaka yapıyorsunuz zannettim, sonra gerçekten bahçeye çıkarınca şaka olmadığını anladım.” (Öğrenci 27).

“İlk defa ben dışarıda ders yapıyordum. Bu yüzden değişik geldi bana. Hiç tahmin etmediğim bir ders oldu.” (Öğrenci 9).

“Yani biraz tuhaf hissettim, ne yapacağız, genelde hiç böyle olmazdı, sonra eğlenceli hissettim.” (Öğrenci 25).

Yukarıdaki alıntılardan görüleceği üzere sınıf dışında yapılan etkinliklerin kendileri için verimli geçtiğini belirten öğrenciler ayrıca sınıf dışındaki öğrenmenin sınıf içindeki öğrenmelerden daha iyi ve etkili olduğunu vurgulamışlardır.

Öğrenme teması altında *görerek öğrenme, bilgi edinme, aktif öğrenme, daha iyi öğrenme, anlamlı öğrenme ve dokunarak öğrenme* kategorileri yer almaktadır.

Sınıf dışı etkinlik ve uygulamaların öğrencileri bilişsel açıdan olumlu yönde etkilediği ve dolayısıyla öğrencilerin görüşmelerde öğrenme kategorisine daha çok vurgu yaptıkları açıktır. Sınıf dışı öğrenmelerinin kilit noktalarından birisi görerek öğrenmeye imkân sağlamasıdır. Öğrenciler görerek öğrenme kategorisinde sınıftan farklı olarak kitaplardan edindikleri bilgileri bizzat görmenin faydalarından bahsetmişlerdir. Aşağıda görerek öğrenme kategorisinde yer alan öğrencilere yönelik örnek alıntılar verilmiştir:

“İçerde ders yapmak sadece biz oturuyoruz siz anlatıyorsunuz; ama dışarıda hem geziyoruz hem öğreniyoruz, hem de görsel olarak yapıyoruz, ama okulda yazı olarak yapıyoruz.” (Öğrenci 4).

“Sınıf içinde daha çok sıkıcı oluyor, sadece anlatılıyor, ama dışarıda görerek anlıyoruz.” (Öğrenci 24).

“Sınıfın içinde olsaydık bence hiçbir şey olmaz, çünkü görerek yapmamız lazım, görmeyerek böyle konuştuğumuzda içimize merak salıyor ve öyle kalıyor.” (Öğrenci 5).

“Gezdik gördük çünkü ben görsel olarak -arkadaşlarım olmayabilir fakat ben görsel olarak öğrenince daha iyi öğreniyorum.” (Öğrenci 28).

Yukarıdaki alıntılarda da görüleceği üzere öğrenciler görerek daha iyi öğrendiklerini beyan etmişlerdir. Bu sayede öğrendikleri bilgiler hafızalarında daha fazla yer edinmiştir.

Öğrencilerin çok büyük bir kısmı sınıf dışı eğitim uygulamalarıyla sosyal bilgiler dersinde aktif öğrenme süreci yaşamışlardır. Bizzat öğrenme faaliyetine etkin bir şekilde katılmışlardır. Yaparak-yaşayarak öğrenme sürecinde öğrenciler çok fazla bilgi edindiklerini, daha önce bilmedikleri farklı türden bilgiler öğrendiklerini dile getirmişlerdir. Aşağıda bu duruma yönelik örnek alıntılar verilmiştir:

“sosyal bilgiler ve çevre hakkında daha çok şeyler öğrendik.” (Öğrenci 5).

“benim için iyi oldu, çünkü bilgi dağarcığıma bilgi kattım.” (Öğrenci 27).

“Çok fazla bilgi öğrendim, heyelanı falan görsel olarak öğrendim. Çığı, yağmuru, seli falan, yani eğlenceliydi.” (Öğrenci 4).

Yukarıdaki alıntılarda da görüleceği üzere öğrencilerin kendi öğrenmelerinin gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik farkındalıklarının oluştuğu, bilgilerindeki değişimin farkında oldukları ve sınıf dışı uygulamalarda bizzat dersin içerisinde aktif rol aldıkları açıktır. Öğrenciler sınıftaki

öğrenmelerine nazaran sınıf dışı ortamlarda görerek, dokunarak, hissederek ve aktif katılım sağlayarak öğrenmişlerdir. Aşağıda bu duruma yönelik öğrenci görüşüne yer verilmiştir:

“Bilgiler öğrendim, yani öğrenmediğim bazı şeyleri çoğu zaman öğrendim, yani öğrenmediğim şeyler olsa bile öğrettiniz, bizde her şeyi uyguladık, uyguladığımız için de öğrendik bir yandan, yani bilgi kazandık.” (Öğrenci 16).

“..... AFAD’a gittiğimizde depremle ilgili bilmediğim yeni şeyler öğrenmiştim, mesela düdüğü ilk defa duydum, meteorolojiye gittiğimizde balonun o kadar büyük olduğunu bilmiyordum ve eski makineleri kullanabiliyorlarmış bunu da bilmiyordun, denize gittiğimizde denizin 0 derece yüzeyde olduğunu öğrenince garip geldi .” (Öğrenci 2).

“.....yani pusulayı kullanmayı hiç bilmiyordum ben, öğrendim, yani kaybolduğumda mesela ilgimi çekti, yani kaybolduğumda yardım edecek bana, bilmediğimden kaybolabilirdim, kaybolduğumda yardım eder bana.” (Öğrenci 16)

Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere öğrenciler etkili bir öğrenme süreci geçirmişlerdir. Gerek yeni bilgilerin edinilmesinde gerekse eski bilgilerin yapılandırılmasında öğrenciler farklı ifadelerle bilgileri daha iyi öğrendiklerini vurgulamışlardır. Bu durumu daha iyi açıklamak için aşağıdaki alıntılara yer verilmiştir:

“.....Görerek daha iyi anladım, yazarak beynine koyuyorsun ama görerek hem gözüne hem beynine koyuyorsun, hem de daha görsel anlamlı oluyor.” (Öğrenci 4)

“Çünkü kitaptan işleseydik görmeden yani direk gidecektik ama şimdi görerek yaptığımız için ben yani daha iyi anladım.” (Öğrenci 13).

“Çünkü depremde ne yapacağımızı biliyoruz aslında ama daha farklı yöntemler gösterdiler bize, onlarla daha sağlıklı olduğunu gösterdiler.” (Öğrenci 18).

Yukarıdaki bilgilerde de görüleceği üzere öğrenciler süreç boyunca etkili öğrenmeler gerçekleştirmişlerdir. Bilgiler arasında anlamlı ilişkilere ortam hazırlayan sınıf dışı etkinlikler, öğrencilere anlamlı öğrenme fırsatı sağlamıştır. Konuların somutlaştırılması ile öğrenciler, sınıf dışında işlenen derslerin daha anlaşılır olduğunu ve bu sebeple öğrendikleri bilgilerin kalıcı olduğunu belirtmişlerdir. Kazanımlar dâhilinde hazırlanan etkinliklerde öğrencilerin bilgileri ilişkilendirmeleri ve yapılandırarak öğrenmeleri amaçlanmıştır.

Uygulamalarla birlikte öğrenciler gezerek, görerek, dokunarak, hissederek çeşitli etkinlikler yapmışlardır. Dokunarak öğrenme kategorisinde yer alan öğrenciler daha önce görmedikleri çeşitli eşyalara dokunmanın verdiği hazzı dile getirmişlerdir. Bu durum öğrencilerin derse daha fazla güdülenmelerini sağlamıştır. Aşağıda dokunma kategorisinde yer alan öğrencileri temsilen örnek bir alıntı verilmiştir:

“Dışarıda daha çok bir şeyler elleyebildim, görebildim ama sınıfta bunları yapamazdım.” (Öğrenci 6).

Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere öğrenciler sosyal bilgiler derslerini sınıf dışı ortamlarda sınıf dışı eğitim etkinlikleri ile işlemekten gayet memnun kalmışlardır. Öğrenci görüşmelerinde, etkinliklerin faydaları çok net görülmekte olup öğrenciler, sınıf dışında ders işlemenin kitaba bağlı sınıf öğrenmelerine nazaran daha iyi ve faydalı olduğunu belirtmişlerdir.

İkinci alt probleme yönelik bulgular

Araştırmanın “Öğrenciler için en faydalı sınıf dışı öğrenme ortamları hangileridir?” şeklindeki ikinci alt problemine yönelik öğrencilere “Sınıf dışı eğitim kapsamında gidilen yerlerden hangisi/hangileri sizin için faydalı oldu?” görüşme sorusu yöneltilmiştir. Yapılan görüşmeler

sonucunda öğrenciler için en faydalı öğrenme ortamları nedenleri ile birlikte belirlenmiş, Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: En Çok Faydalı Olduğu Düşünülen Sınıf Dışı Ortamlar ve Nedenleri

Ortam	Nedeni	Öğrenci No
AFAD İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü	Uygulama	12,13,18,22,23,26,28
	İlgi çekicilik	10,25
	Önemlilik	27,28
Meteoroloji İstasyonu	İlgi çekicilik	10,13,16,17,24
	Bilgi edinme	24,33
	Eğlenme	2
	Farklılık	2
Gölet	Keşfetme	9,15,16,31
	Merak	5,6
	Bilgi edinme	6
	Farklılık	8
Deprem Evi Yangın ve Doğal Afet Merkezi	İlgi çekicilik	20
	Uygulama	1,3,18,23,26
	Önemlilik	23,27
İzci Kampı İzcilik ve Doğa Sporları Merkezi	Eğlenme	1
	Farklılık	4
	Eğlenme	7
Şahin Tepesi	İlgi çekicilik	30
	Eğlenme	1
	Bilgi edinme	1

Tablo 3'te görüleceği üzere öğrenciler için en faydalı ortamlar, sırasıyla AFAD, Meteoroloji İstasyonu, Gölet, Deprem Evi'dir. Bu yerlerin faydalı olmasının nedenleri başında bu ortamların uygulamalar içermesi, önemlilik arz etmesi, ilgi uyandırması, keşfetmeye ve eğlenerek bilgi edinmeye imkân sağlaması gelmektedir.

AFAD'da ülkemiz için hayati önem arz eden afetler için "Temel Afet Bilinci Eğitimi" verilmiştir. Öğrencilerde bu konular ile ilgili farkındalıklarından dolayı ve İzmir için yakın zamanlarda deprem ile karşılaşıldığı için eğitime aktif olarak katılmışlardır. Bu duruma ilişkin örnek ifadeler aşağıda verilmiştir:

"AFAD da deprem anında ve başka durumlarda ne yapacağımızı öğrendik, AFAD'a aslında eğlenmeye değil de öğrenmeye gittik, o yüzden afatta daha çok bilgi öğrendim....." (Öğrenci 24).

"deprem anında çok fazla bir şey bilmiyordum, neler yapacağımı biliyordum ama orda daha çok bilgi öğrendim ve AFAD'ın malzemelerini öğrendim, araçlarını öğrendim" (Öğrenci 32).

"Çünkü mesela insanların hayatlarını kurtarıyorlar. Doğal afetlerden kurtarıyorlar insanları." (Öğrenci 12).

"...çünkü orda hem kendimizi hem de sevdiklerimizi korumayı öğrendik, hem de önemli tedbirler almak için bilgilendirdiler bizi." (Öğrenci 28).

"çünkü deprem çantası hazırladık, deprem pozisyonlarını öğrendik, şeyleri öğrendik, depremde durma pozisyonlarını öğrendik." (Öğrenci 21).

"çünkü deprem Türkiye'de daha çok yaşanan bir olay, doğal afet, o yüzden bize daha çok faydası yani deprem anından ne yapacağımızı öğrettiği için bana göre Deprem evi ve AFAD" (Öğrenci 23).

Yukarıda Deprem ve afet ile ilgili yapılması gerekenlerin AFAD’da öğrenilebileceğine dair öğrenci görüşlerine yer verilmiştir. Öğrendikleri teorik bilgilerin ve uygulamalı olarak gerçekleştirdikleri tatbikatların ayrıca deneyimledikleri Deprem Evi de öğrenciler için önemlidir. Bu durumu açıklayıcı alıntılara yer verilmiştir:

“Orda yeni bilgiler öğrendik, deprem anında nasıl doğru şekilde yapacağımızı öğrendik.” (Öğrenci 3).

“Çünkü depremde ne yapacağımızı biliyoruz aslında ama daha farklı yöntemler gösterdiler bize, onlarla daha sağlıklı olduğunu gösterdiler.” (Öğrenci 18).

“AFAD da deprem anında yapılması gerekenler konuşuluyordu ve deprem evinde bunu gerçekten uygulayarak yapmıştık.” (Öğrenci 26).

“Çünkü şuanda İzmir in deprem olma riski çok yüksek, biz çok küçükken deprem olmuştu İzmir’de, 6 yaşındaydım galiba tam hatırlamıyorum, o yüzden biraz ondan korktuğum için öyle.” (Öğrenci 27).

Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere AFAD ve Deprem Evinin öğrenciler için faydalı olmasının nedenleri arasında İzmir’in yakın zamanda deprem olayları yaşaması ve depremin ülkemiz için sürekli gündemde yer alması ve önem derecesini koruyor olması yer almaktadır.

Hava olaylarının tahmin edilmesi, beklenmedik durumlarda tedbirlerin alınması, Dünya ve Türkiye’deki hava olaylarının takibi gibi bilgiler edinmek amacıyla gidilen Meteoroloji İstasyonu öğrencilerin ilgisini çekmiş ve öğrencilerde merak duygusu oluşturmuştur. Aşağıda bu duruma yönelik alıntılar verilmiştir:

“...meteoroloji istasyonu dikkatimi çekti ve orda daha çok bilgi öğrendiğimi düşünüyorum.” (Öğrenci 24).

“Meteorolojide de hava durumunu nasıl tahmin edebileceğimi... Gibi gibi şeyler öğrendim.” (Öğrenci 32).

“eski ve yeni ölçüm aletlerini bir arada gördüm, tahmin yapma yöntemlerini öğrendim. Balon uçurma çok önemliydi.” (Öğrenci 33).

“...çünkü meteorolojide gördüğümüz makineler eski de yenide olabiliyordu ve balon uçurmak çok eğlenceli gelmişti.” (Öğrenci 2).

“...meteorolojiye gittiğimizde balonun o kadar büyük olduğunu bilmiyordum ve eski makineleri kullanabiliyorlarmış bunu da bilmiyordum.” (Öğrenci 2).

“...Meteorolojideki balon benim çok dikkatimi çekti, nasıl uçabiliyor anlamadım, yani balon uçar ama yani o biraz daha fazla yukarı çıktı, bide patlamadı ya!” (Öğrenci 16).

“Hava tahminlerini balonla yapmaları benim ilgimi çekti.” (Öğrenci 17).

Meteoroloji istasyonunda farklı ölçüm cihazlarının bulunması, farklı teknikler ile hava tahminlerinin yapılması gibi olaylar öğrencilerin ilgilerini çekmiştir.

Açık bir alan olan Gölet doğal ve beşeri unsurları bir arada barındırdığı için öğrenciler açısından bir laboratuvar görevi görmüş, öğrencileri araştırmacı rolüne sokmuş ve onların incelemeler gerçekleştirmelerine imkân sağlamıştır. Öğrenciler, içlerinde oluşan doğayı keşfetme hissi ile arazi, toprak, bitki incelemelerinde bulunmuşlardır. Bu durumu açıklamak için aşağıdaki alıntılar verilmiştir:

“Gölet’te güzeldi, yosunlu ağaçları, hiç görmediğim için bir merak vardı.” (Öğrenci 5).

“Daha çok doğal ve beşeri unsurları merak ediyordum o yüzden onları orda daha fazla öğrendiğim için ve gölet çok fazla ilgili çekmişti ondan.” (Öğrenci 6).

“Gölet'te en çok dikkatimi çeken şey, ağacın yosun tutan taraflarını bulmamız oldu.” (Öğrenci 9).

“...Buca Gölet'i orda şey orda siyah bir tane kaz gibi bir hayvan vardı ya onun ismini ördekleri...” (Öğrenci 14).

“Çünkü Buca Gölette mesela şeyler vardı, ağaçlar vardı, yosun taraflarını azıcık gördük karınca yuvalarını gördük.” (Öğrenci 15).

“Gölette mesela yön bulduk, yönü bulma benim çok dikkatimi çekti, bazı yön bulmaları bilmiyordum. Öğrenmiş oldum gördüğüm zaman bir ihtiyacıma yarar.” (Öğrenci 16).

“en çok ilgimi çeken Gölete gittiğimiz oldu, hem oradaki köpeklerin bizi takip etmesi ilgimi çekti, hem de ağaçlardaki yosunlar ilgimi çekti.” (Öğrenci 20).

Yukarıdaki alıntılardan görüleceği üzere Gölet doğası gereği öğrencileri araştırmaya ve keşfetmeye teşvik etmiştir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın sorusu "İlkokul 4.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi öğretiminde sınıf dışı eğitim etkinliklerinin uygulanması hakkındaki görüşleri nelerdir?" şeklinde ifade edilmiştir. Etkinlikler sonrası öğrencilere sınıf dışı eğitim deneyimlerine yönelik görüşlerinin ve en faydalı buldukları öğrenme ortamlarının belirlenmesine yönelik sorular yöneltilmiştir.

Araştırmanın birinci alt problemi öğrencilerin sınıf dışı eğitim etkinliklerinin sosyal bilgiler dersi öğretiminde uygulanmasına yönelik görüşlerini almayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda yapılan görüşmeler sonrasında elde edilen veriler incelendiğinde öğrenciler, Öğrenme açısından, Sınıf dışı eğitim uygulamaları sayesinde “görerek”, “dokunarak”, “yaparak-yaşayarak” öğrenme süreci yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler etkinlikler ile birlikte konuları öğrenmelerinin “anamlı” gerçekleştiğini ve bilgilerinin pekiştirilerek “daha iyi öğrendiklerini” vurgulamışlardır. Öğrenciler uygulamalar sonrasında daha önceden bilmedikleri konuları öğrendiklerini, önceki öğrenmelerini yapılandırarak daha iyi öğrendiklerini belirtmişlerdir. Alan yazın incelendiğinde de sınıf dışı eğitim uygulamalarının görerek, dokunarak, ortamda bulunarak, yaparak yaşayarak öğrenme sağladığı (Üztemur, Dinç ve Acun, 2018; Öner, 2015; Çepni ve Aydın, 2015; Bozdoğan ve Kavcı, 2016; Bozdoğan, vd., 2015; Görecek-Baybars, 2017; Karakuş, vd., 2012; Çiftçi ve Dikmenli, 2016; Okur-Berberoğlu, Güder, Sezer ve Yalçın-Özdilek, 2013; Türkmen, Topkaç, ve Atasayar-Yamık, 2016; Öner ve Güneş, 2016) ve daha iyi öğrenme sağladığını gösteren bulgulara sahip çalışmalara rastlanmaktadır (Türkmen, 2018; Orion, Hofstein, Tamir, ve Giddings, 1997; Sontay, Tutar ve Karamustafaoğlu, 2016; Kıyıcı-Balkan ve Yiğit-Atabek, 2010; Öztürk-Zayimoğlu, 2014; Öner ve Güneş, 2017; Şahin-Erol ve Yeşilbursa, 2018; Avcı-Akçalı, 2015; Fägerstam, 2014; Çobanoğlu- Omca vd., 2018; Ajiboye ve Olatundun, 2010).

Uygulama sonrasında yapılan görüşmelerde, öğrenciler sınıf dışı eğitim kapsamında gerçekleşen öğretim etkinliklerine yönelik duyuşsal açıdan “eğlenerek” öğrendikleri, etkinlikler sırasında “heyecanlı” ve “sevinçli” olduklarını, genel olarak tüm etkinliklerden “hoşlandıklarını” ve “memnun kaldıklarını” ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı öğrenciler “mutluluk” ve “endişe” duymayı bir arada hissetmişlerdir. Sınıf dışı öğrenmelerinin sınıf içi öğrenmelerinden farklı olmasından dolayı öğrenciler duyuşsal açıdan kendilerini özgür ve rahat hissetmişlerdir ve buna bağlı olarak kaygı düzeylerinin düşük olması çok doğaldır. Ölçme-değerlendirmenin yapılmaması ve kendilerindeki öğrenmelerin farkına varmaları öğrencilerin süreç boyunca rahat hissetmelerini sağlamıştır. Uygulamalar sırasında öğrencilerin eğlenerek öğrendikleri duyuşsal olarak heyecanlı, sevinçli ve mutlu olmaları, uygulamalar sonucunda ise süreçten memnun kaldıkları benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir (Gürsoy, 2018; Öner, 2015; Çepni ve Aydın, 2015; Şimşekli, 2010; Bozdoğan ve Kavcı, 2016; Bozdoğan, vd., 2015; Göksu-Metin ve Sömen, 2018; Sontay, vd., 2016; Okur-

Berberoğlu, vd., 2013; Türkmen, vd., 2016; Çerkez ve Çalışkan, 2011; Akkuş ve Meydan, 2013; Ballantyne ve Packer, 2002; Fägerstam, 2014; Aracı, 2018; Barbara ve Stan, 2011).

Birinci alt probleme yönelik bir diğer sonuç, sınıf dışı öğrenmelerinin sınıf içi öğrenmelerinden farklı yönleri olduğudur. Uygulamalar sonunda sınıf dışı eğitimin sınıf içindeki eğitim ile ilgili farklılığı ortaya çıkarmak amacıyla yöneltilen soruda öğrenciler, sınıf dışı etkinliklerin farklı ortam ve yöntemlerle gerçekleşmesinden yani alışlagelmiş sınıf derslerinden farklı türde etkinliklerden dolayı uygulamaları “ilginç” buldukları ve bunların kendileri için “ilgi çekici” olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrenciler için sınıf dışı ortamlarda öğrenciler kendilerini özgür ve rahat hissettiklerini belirtmişlerdir. Konu hakkında alan yazın incelendiğinde sınıf dışı eğitim uygulamalarının ilgi çekici olduğu, sınıftaki uygulamalardan farklı olduğu benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir (Gürsoy, 2018; Kurtuluş, 2015; Çiçek ve Saraç, 2017; Çalışkan ve Çerkez, 2012; Tortop ve Özek, 2013; Duruk vd, 2018; Bozdoğan ve Kavcı, 2016; Bozdoğan, vd., 2015; Okur-Berberoğlu, vd., 2013; Akkuş ve Meydan, 2013; Fägerstam, 2014; Aracı, 2018).

Etkinlikler sayesinde öğrenciler yaşadıkları yerle temaslar sağlayarak ve yaşayarak öğrenme fırsatı elde etmiş ve çevreleri hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Öğrenciler sınıf öğrenmelerine nazaran sınıf dışında görerek, dokunarak, hissederek ve aktif katılım sağlayarak öğrenmişlerdir. Bu durumun sonucunda dersin daha verimli olduğunu ve kendilerini araştırmacı olarak hissettiklerini beyan etmişlerdir. Öğrenciler uygulamalar boyunca bilişsel açıdan öğrenmeye “istekli” ve “meraklı” olduklarını ve ayrıca etkinlikler sayesinde gerçekleşen öğrenmelerin “kalıcı” olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar bilişsel açıdan araştırmacılar tarafından yapılan benzer nitelikteki çalışmalarla uyumludur (Gürsoy, 2018; Çulha, 2006; Öner, 2015; Çepni ve Aydın, 2015; Öner ve Güneş, 2017; Kurtuluş, 2015; Çiçek ve Saraç, 2017; Kıyıcı-Balkan ve Yiğit-Atabek, 2010; Öztürk-Zayimoğlu, 2014; Tortop ve Özek, 2013; Bozdoğan ve Kavcı, 2016; Bozdoğan, vd., 2015; Sontay, vd., 2016; Çiftçi ve Dikmenli, 2016; Akkuş ve Meydan, 2013; Şahin-Erol ve Yeşilbursa, 2018; Ballantyne ve Packer, 2002; Aracı, 2018; Ajiboye ve Olatundun, 2010; Çobanoğlu- Omca vd., 2018; Üztemur, vd., 2018).

Araştırmanın ikinci alt problemi öğrencilerin sınıf dışı eğitim yapılan yerlerden en faydalı buldukları öğrenme ortamlarını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda yapılan görüşmeler sonrasında elde edilen veriler incelendiğinde, öğrenciler uygulama ortamları içerisinde en faydalı olarak uygulamalı etkinlikler içermesi, ilgi çekici olması ve hayatımız için önemli olmasından dolayı AFAD’ı belirtmişlerdir. Okul bahçesini sürekli kullanmalarından ve alışık olmalarından dolayı kendileri için faydalı olarak ifade etmemişlerdir. Öğrenciler kendileri için faydalı olan yerleri ifade ederken o ortamın uygulama içermesi, ilgi çekici olması, önemli olması, keşfetmeye fırsat vermesi ve farklı olması gibi kriterleri dikkate almışlardır. İlginç materyaller ve farklı teknikler kullanılması nedeniyle Meteoroloji istasyonu, araştırmaya ve keşfetmeye imkân sağlamasından dolayı Gölet, teorik bilgilerin yaşama dönüştüğü ve anı yaşatması dolayısı ile Deprem evi öğrenciler için en faydalı ortamlardır. Literatürde benzer bir soruya yanıt arayan herhangi bir çalışmaya rastlanılmadığı için mevcut araştırmanın bu sonuçları literatürle desteklenememiştir.

Öğrenciler ile yapılan görüşmeler sonucunda, Sınıf dışı eğitim etkinliklerinin, duyuşsal açıdan öğrencilere eğlenme, sevinme, heyecan gibi duyguları yaşamalarına fırsat sağlayarak olumlu yönde etkilediği açıktır. Bilişsel açıdan ise öğrencilerin meraklarını canlı tutması, kalıcı bilgiler edinmelerini sağlar niteliktedir. Uygulama, sınıftan farklılık boyutunda farklı ortamlarda değişik ve ilginç deneyimlere fırsat sağlaması sayesinde öğrencilerin derse ilgi düzeylerinin artmasını sağlamıştır. Etkinliklerin, öğrenme boyutunda ise görerek, dokunarak, yaparak-yaşayarak, anlamlı ve daha iyi bilgi edinmeye katkı sağladığı ortaya çıkmıştır. Öğrenciler kendileri için faydalı olan ortamları belirtirken, ortamda yapılan etkinliklerin uygulama içermesi, ortamın ilgi çekici olması, ortamın önemli bir bilgi kaynağı olması ve araştırma yapmaya ve keşfetmeye uygun olması gibi nedenlere dikkat çekmişlerdir.

Farklı açılardan birçok çok yararı bulunan sınıf dışı eğitimin öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik öğrenci görüşlerinin olumlu yönde olması bu çalışmanın en önemli sonucunu oluşturmaktadır.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır:

-Okul bahçesi bir eğitim ortamı olarak tasarlanmalı ve uygun konularda aktif olarak yararlanılmalıdır.

-Okul bahçesi dışında gerçekleştirilecek etkinlikler için okullara ödenekler ayrılmalı ve bunların arazi çalışmaları, araştırma-inceleme gezileri, gözlemler, müze gezisi, kurum ziyaretleri vb. etkinliklerde kullanılması teşvik edilmelidir.

-Özellikle okul dışı öğrenme ortamlarına düzenlenecek etkinlikler için öğrenci, veli, öğretmen ve idarenin ortak bir paydada buluşması sağlanmalıdır.

-İzin alınacak kurum, kuruluş, işletme, yönetimler ile prosedürlerin hızlı işlemesi ve izin sürecinin hızlı sonuç vermesi amacıyla belli bir sistem oluşturulmalıdır.

-Sınıf ve okul dışı öğrenme ortamlarının tespiti yapılmalı, bu ortamlarda formal eğitim-öğretim faaliyetleri yürütülmelidir.

KAYNAKÇA

- Ahmad, Y. (2014). *Effects of Field-Trip on Retention and Academic Achievement in Ecology among Secondary School Students in Zaria, Nigeria*. (Master degree) Ahmadu Bello University/Faculty of Education, Nigeria.
- Ajiboye, J., O., Olatundun, S., A. (2010). Impact of Some Environmental Education Outdoor Activities on Nigerian Primary School Pupils' Environmental Knowledge, *Applied Environmental Education and Communication*, 9(3), 149-158.
- Akdağ, H., Çoklar, A. N. (2009). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Proje ve Performans Görevlerini Hazırlarken Yararlandıkları Kaynaklar, İnternet'in Yeri ve Karşılaştıkları Güçlükler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 1-16.
- Akkuş, A., Meydan, A. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi ve Coğrafi Mekân Uygulamalarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(13), 14-30.
- Akmehmet, K. T. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Arkeoloji Müzelerinin Nesne Merkezli Eğitim Etkinlikleriyle Kullanılması*. (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alon, N., L., Tal, T. (2017). Field Trips to Natural Environments: How Outdoor Educators Use The Physical Environment, *International Journal of Science Education*, 7(3), 237-252. doi: 10.1080/21548455.2016.1250291.
- Altın, N., B., Demirtaş, S., (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Eğitim Etkinlikleri (Müze ve Arazi Çalışmaları). Mustafa Safran (Ed.). Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde (509-543). Ankara: Pegem Akademi.
- Aracı, D. (2018). Lise Coğrafya Derslerinde Arazi Çalışması Önemi ve Uygulama Örneği: Akyatan Lagünü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası Coğrafi Araştırma Gezisi, *Sınıf Dışı Öğrenme Sempozyumu Özetler ve Tam Metinler Kitabı*, 69-75, Ege Üniversitesi, İzmir.

- Aslan, A., Demircioğlu, G. (2018). A Review on Turkish Graduate Studies Performed on Out-Of-School Learning Environments. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (16), 379-402.
- Atmaca, S. (2012). *Derslik Dışı Fen Etkinlikleri Ve Bu Etkinliklere Dayalı Öğretimin Öğretmen Adayları Üzerindeki Etkileri* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Avcı-Akçalı, A. (2015). Kuram ve Uygulamada Sınıf Dışı Tarih Öğretimi Algısı: Öğretmen ve Aday Öğretmen Görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 117-137
- Ay, M. (2018). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Açık Alan Fen ve Matematik Etkinliklerine Yönelik Görüş ve Uygulamalarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ay, Y., Anagün, S., Demir, Z.M. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşleri, *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10(15) Fall 2015, p. 103-118, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI NUMBER: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8702, Ankara-Turkey.
- Balkan-Kıyıcı, F., Yiğit-Atabek, E., (2010). Sınıf Duvarlarının Ötesinde Fen Eğitimi: Rüzgar Santraline Teknik Gezi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(1), 225-243.
- Ballantyne, R., Packer, J. (2002) Nature-based Excursions: School Students' Perceptions of Learning in Natural Environments, *International Research in Geographical and Environmental Education*, 11(3), 218-236.
- Bamberger, Y., Tal, T. (2008). Multiple outcomes of class visits to natural history museums: The students' view. *Journal of Science Education Technology*, 17, 274-284.
- Baybars-Görecek, M. (2017). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi, *Researcher: Social Science Studies*, 5(9), 218-229.
- Becker, C., Lauterbach, G., Spengler, S., Dettweiler, U., Mess, F. (2017). Effects of Regular Classes in Outdoor Education Settings: A Systematic Review on Students' Learning, *Social and Health Dimensions. Int. J. Environ. Res. Public Health*, 14(5), 2-20.
- Berberoğlu, E. O. ve Uygun, S. (2013). Sınıf Dışı Eğitimin Dünyadaki ve Türkiye'deki Gelişiminin İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 32-42.
- Berberoğlu-Okur, E., Güder, Y., Sezer, B., Özdilek-Yalçın, Ş. (2013). Sınıf Dışı Hidrobiyoloji Etkinliğinin Öğrencilerin Duyuşsal Bakış Açılımları Üzerine Etkisi, Örnek Olay İncelemesi: Çanakkale, Bilim Kampı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(13), 1177-1198.
- Berberoğlu-Okur, E., Uygun, S. (2013). Sınıf Dışı Eğitimin Dünyadaki ve Türkiye'deki Gelişiminin İncelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 32-42.
- Birinci, O. (2013). *İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Geliştirilen Doğa Eğitimi Etkinliklerinin Öğrencilerin Doğa Algılarına Etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Borsos, E., Borić, E., Patocskai, M. (2018). Be in: Teach Outdoors!. *Croatian Journal of Education*, 20(3), 843-866. doi.org/10.15516/cje.v20i3.2978
- Bozdoğan, E., A., Kavcı, A. (2016). Sınıf Dışı Öğretim Etkinliklerinin Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersindeki Akademik Başarılarına Etkisi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 13-30.

- Bozdoğan, E., A., Okur, A., Kasap, G. (2015). Planlı Bir Alan Gezisi İçin Örnek Uygulama: Bir Fabrikası Gezisi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 1-12.
- Civelek, P., Özyılmaz Akamca, G. (2017). Açık Alan Etkinliklerinin Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bilimsel Süreç Becerilerine Ait Kazanımlarının Gelişimine Etkisi, *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 12(18) 2017, p. 174-194, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI NUMBER: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12113>, Ankara-Turkey.
- Çalışkan, H., Çerkez, S. (2012). Sosyal Bilgiler Derslerindeki Müzeyle Eğitim Uygulamalarının Öğrenci Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 162-173.
- Çengelci, T. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf Dışı Öğrenmeye İlişkin Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1823-841.
- Çepni, O., Aydın, F. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sınıf Dışı Okul Ortamlarına İlişkin Görüşleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 39, 317-335.
- Çerkez, S. (2011). *Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Eğitimine Dayalı Öğretim Uygulamalarının Akademik Başarısına ve Tutumlarına Etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Kastamonu Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Çiçek, Ö., Saraç, E. (2017). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarındaki Yaşantıları ile İlgili Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(3), 504-522.
- Çiftçi, T., Dikmenli, Y. (2016). Coğrafya Öğretmenlerinin Okul Dışı Coğrafya Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(1), 363-382.
- Çobanoğlu, E., O., Gül-Cirit, A. (2017). İlkokul 4. Sınıf Müfredatında Yer Alan Cümlelerin Öğeleri Konusunun Sınıf Dışı (Outdoor) Etkinliklerle Desteklenerek Öğretilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9), 521-531.
- Çobanoğlu, E., O., Gül-Cirit, A., İrfanoğlu, İ., Erdinç, B., Akgül, B., Çavuş, B. (2018). Öğretmen Adaylarının Sınıf Dışı Eğitim Hakkındaki Görüşleri, *Sınıf Dışı Öğrenme Sempozyumu Özetler ve Tam Metinler Kitabı*, 76-91, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Çulha, Ö. (2006). *Tarihsel Mekânlarda Keşfederek Öğrenme Yoluyla Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Öğrenci Görüşleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Dillon, J., Rickinson, M., Tearney, K., Morris, M., Young Choi, M., Sanders, D. ve Benefield, P. (2006). The value of outdoor learning: Evidence from research in the UK and elsewhere. *School Science Review*, 87 (320), 107-112.
- Doğan, Y., Çiçek, Ö., Saraç, E. (2017). Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Çevre Bilimi Dersi Kapsamında Gerçekleştirilen Alan Gezisi Deneyimleri, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 104-120.
- Duruk, Ü., Akgün, A., Yılmaz, N., Özün, S., Aykut, N., Tekin, S. (2018). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarındaki Deneyimlerine İlişkin Görüşleri. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 315-332.
- Eaton, D. (1998). *Cognitive and Affective Learning in Outdoor Education*, (Unpublished doctoral thesis). University of Toronto, Canada.

- Erol-Şahin, A., N., Yeşilbursa, C., C. (2018). Tarih Bölümü Öğrencilerinin Alan Gezileri ve Müze Ziyaretlerine ve Müzede Yapılan Etkinliklere Yönelik Görüşleri. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 8(2), 555-577.
- Fägerstam, E. (2014). High School Teachers' Experience Of The Educational Potential Of Outdoor Teaching And Learning, *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 14(1), 56-81.
- Fägerstam, E. (2014). High school teachers' experience of the educational potential of outdoor teaching and learning, *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning*, 14(1), 56-81. doi: 10.1080/14729679.2013.769887.
- Falgoust, A. (2017). *Young People's Perceptions of Nature and Interactions with National Parks*. (Honors Theses). The University of Southern Mississippi, Mississippi.
- Füz, N., Korom, E. (2017). The Cognitive and Non-Cognitive Effects of Out-Of-School Learning. Electronic Proceedings of the ESERA 2017 Conference. Research, Practice and Collaboration in Science Education, 9(9), Dublin City University, Ireland,
- Göğebakan, Y. (2008). Sanat Tarihi Öğretiminde Gösteri Yöntemi İle Gezi Gözlem Yönteminin Bilginin Kalıcılığı Açısından Karşılaştırılması (Eski Malatya Ulu Cami Örneği). *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 197-220.
- Güler, A. (2011). Planlı Bir Müze Gezisinin İlköğretim Öğrencilerinin Tutumuna Etkisi. *İlköğretim Online*, 10(1), 169-179.
- Güngören, B. (2015). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Etkinlikler: Kars İli Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kafkas Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Gürsoy, G., (2018). Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları, *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 13(11) Spring 2018, p. 623-649, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI NUMBER: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13225.8702>, Ankara-Turkey.
- Harris, R., Bilton, H. (2019). Learning about The Past: Exploring The Opportunities and Challenges of Using an Outdoor Learning Approach, *Cambridge Journal of Education*, 49(1), 69-91, doi: 10.1080/0305764X.2018.1442416.
- Humberstone, B. ve Stan, I. (2011). Outdoor Learning: Primary Pupils' Experiences And Teachers' Interaction İn Outdoor Learning, *Education 3-13*, 39(5), 529-540.
- James, J., K., Williams, T. (2017). School-Based Experiential Outdoor Education: A Neglected Necessity, *Journal of Experiential Education*, 40(1), 58-71.
- Kaleli, C. (2018). *Onuncu Sınıf Yerleşme Konularının Öğretiminde Arazi Çalışmalarının Öğrencilerin Akademik Başarıları Üzerine Etkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). On Dokuz Mayıs Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Karakuş, U., Aksoy, B., Gündüz, İ. (2012). Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Derslerinde Ders Dışı Etkinliklerin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (2), 489-513.
- Karakuş, U., Aksoy, B., Gündüz, İ. (2012). Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Derslerinde Ders Dışı Etkinliklerin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 489-513.
- Keskin, S., Kaplan, E. (2012). Sosyal Bilgiler ve Tarih Eğitiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamı Olarak Oyuncak Müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (41), 95-115.

- Köse, E. (2013). Eğitim Kurumlarında Gerçekleştirilen Ders Dışı Etkinliklerin Sınıflandırılmasına Yönelik Bir Öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2), 336-353.
- Kurtuluş, A. (2015). İnfomal (Sınıf Dışı) Öğrenme Ortamı Pi Günü: Büyük Risk Yarışması Örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 107-116.
- Looney, C., T. (2015). Teachers Experiences with Outdoor Education. (Doctor of Philosophy), Northcentral University/ Graduate Faculty of the School of Education, Arizona.
- Malkoç, S., Kaya, E. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sınıf Dışı Okul Ortamlarının Kullanılma Durumları. *İlköğretim Online*, 14(3), 1079-1095.
- Metin-Göksu, M., Sömen, T. (2018). Opinions of Social Studies Prospective Teachers on Out-Of-School Learning. *European Journal of Educational Research*, 7(4), 745-752.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). Millî Eğitim Bakanlığı Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzu. Ankara.
- Orion, N., Hofstein, A., Tamir, P. ve Giddings, G. J. (1997). Devolopment and Validation of an Instrument for Assesing The Learning Environment of Outdoor Science Activities. *Science Education*, 81, 161-171.
- Öner, G. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Okul Dışı Tarih Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 89-121.
- Öner, Z., Güneş, T. (2017). Canlılar Dünyasını Gezelim ve Tanıyalım Ünitesi Çerçevesinde Yapılan İnfomal Uygulamalar İle İlgili Öğretmen Görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(2), 583-594.
- Öztürk, Ş. (2009). Okulda Eğitimle Bütünleştirilmiş Mekân Dışı Eğitim. *Milli Eğitim*, 181, 131-145.
- Öztürk-Aynal, Ş. (2013). Haydi Çocuklar Doğaya ve Bahçeye Açılıyor: Mekân Dışı Eğitim İsveç'ten Örnekler. *International Journal of Social Science*, 6, 371-284.
- Öztürk-Zayimoğlu, F. (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Arkeolojik Kazı ve Müze Gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi (ATED)*, 4(1), 12-26.
- Öztürk-Zayimoğlu, F., (2014). Sosyal Bilgiler Dersinde Arkeolojik Kazı Çalışması ve Müze Gezisi. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi*, 4(1), 12-26.
- Özür, N. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Etkinliklerin öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özür, N. (2010). *Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Etkinliklerin Öğrenci Başarısına Etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özür, N., K., Şahin, S. (2017). Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Etkinliklerin Öğrenci Başarısına Etkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(18), 324-347.
- Payne, M. R. (1985). *Using The Outdoors to Teach Science: A Resourge Guide for Elementary and Middle School Teachers*. National İnstitute of Education (ED): Washington, DC.
- Pleasants, K. (2009). Learning from a review of research on outdoor learning. Outdoor Education Research and Theory: Critical Reflections, New Directions', The Fourth International Outdoor Education Research Conference, 1-17, La Trobe University, Australia, 15-18 April 2009.
- Rickinson, M., Dillon J., Teamy, K., Morris, M., Choi, M-Y., Sanders, D. ve Benefield, P. (2004). *A review of research on outdoor learning*. Shrewsbury, UK: Field Studies Council/National Foundation for Educational Research.

- Sahrakhiz, S., Haring, M., Witte, D., M. (2018). Learning Opportunities in The Outdoor School– Empirical Findings on Outdoor School in Germany From The Children’s Perspective, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 18(3), 214-226. doi: 10.1080/14729679.2017.1413404.
- Saraç, H. (2017). Türkiye’de Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Yapılan Araştırmalar: İçerik Analizi Çalışması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 60-81.
- Saraç, H., (2017). Türkiye’de Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Yapılan Araştırmalar: İçerik Analizi Çalışması, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 60-81.
- Sarı, İ. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri ve Tutumlarına Etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sever, R., Koçoğlu, E. (Ed.) (2015). *Sosyal Bilgiler Eğitiminde Mekânsal Öğrenme Ortamları*. Ankara; Pegem Akademi.
- Sjöblom, P., Svens, M. (2018). Learning in the Finnish outdoor classroom: Pupils’ views, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 1-14. doi: 10.1080/14729679.2018.1531042.
- Sontay, G., Tutar, M., Karamustafaoğlu, O. (2016). Okul Dışı Fen Öğrenme Ortamları ile Fen Öğretimi Hakkında Öğrenci Görüşleri: Planetaryum Gezisi”. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 1-24.
- Sözer, Y. ve Oral, B. (2016). Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreci: Bir Meta-Sentez Çalışması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 278-310.
- Şahin-Erol, A., Yeşilbursa, C., C. (2018). Tarih Bölümü Öğrencilerinin Alan Gezileri ve Müze Ziyaretlerine ve Müzede Yapılan Etkinliklere Yönelik Görüşleri, *Turkish History Education Journal*, 7(2), 555-577.
- Şimşek, A., Kaymakçı, S. (2015). Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminin Amacı ve Kapsamı. Ahmet Şimşek ve Selahattin Kaymakçı (Ed.). *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (1-11). Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşekli, Y. (2010). Çevre Eğitimi İçin Özgün Etkinlikler ve Bu Etkinliklerin Öğrenciler Üzerindeki Etkileri (Bursa’da Bir Durum Çalışması). *Elementary Education Online*, 9(2), 552-560.
- Taşoğlu, M. (2010). *Coğrafya Öğretiminde Okul Dışı Etkinliklerin Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tay, B., Uçuş-Güldalı, Ş., (2017). Hayat Bilgisi Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Çevreleri. Bayram Tay (Ed.). *Etkinlik Örnekleriyle Hayat Bilgisi Öğretimi* içinde (226-256). Ankara: Pegem Akademi.
- Thomas, G.,J. (2018). Effective teaching and learning strategies in outdoor education: findings from two residential programmes based in Australia, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, doi: 10.1080/14729679.2018.1519450
- Tokcan, H. (2015). Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğrenme Teorileri. Ahmet Şimşek ve Selahattin Kaymakçı (Ed.). *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (15-40). Ankara: Pegem Akademi.
- Tortop, S., H., Özek, N. (2013). Proje Tabanlı Öğrenmede Anlamlı Alan Gezisi; Güneş Enerjisi ve Kullanım Alanları Konusu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 300-307.

-
- Türkmen, H. (2018). İnfomal Öğrenme Ortamının Fosiller Konusunun Öğrenilmesine Etkisi: Tabiat Tarihi Müzesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 165-175.
- Türkmen, H. Topkaç, D.D., Atasayar-Yamık, G. (2016). İnfomal Öğrenme Ortamlarına Yapılan Gezilerin Canlıların Sınıflandırılması ve Yaşadığımız Çevre Konusunun Öğrenilmesine Etkisi: Tabiat Tarihi Müzesi ve Botanik Bahçesi Örneği. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 174-197.
- Üztemur, S., Dinç, E., Acun, İ. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze ve Tarihi Mekân Kullanımının 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Algılarına Etkisi: Bir Eylem Araştırması. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(1), 135-168
- Yazıcı, T., Çobanoğlu, O., E. (2017). Türkiye’de Sınıf Dışı Eğitim ve Tarihsel Kökenleri, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9), 385-401.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, C., Bilgi, M., G. (2011). Aday Öğretmenlerin Coğrafya Arazi Çalışmalarına Bakışı, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 961-983.